

Interview met gedragskundige
Esther Regtop

Een passende plek voor
alle kinderen in Schagen

De Variawet uitgelegd

KopKrant

Hoe word je een
goede inclusieve
leerkracht?

3

Samenwerking in
Wieringerwerf

6

'Stel het kind
niet altijd
centraal'

10

*'Samen werken
aan inclusief
onderwijs'*

Samenwerkingsverband
Kop van Noord Holland

Elk kind een passende onderwijsplek

Partners

Samenwerkingsverband
Kop van Noord Holland

www.swvkopvannoordholland.nl

Stichting Meerwerk
De heer D. Burger
Drs. F. Bijlweg 8a
1784 MC Den Helder
www.meerwerk.nl
(0223) 65 93 00
info@meerwerk.nl

Stichting SURPLUS
Mevrouw M. Vader
Westerpark 164
1742 BX Schagen
www.stichtingsurplus.nl
(0223) 20 30 40
m.vader@stichtingsurplus.nl

Stichting Samenwerkings-school
Mevrouw N. Angevare
Drs. F. Bijlweg 8a
1784 MC Den Helder
www.speciaalonderwijsdenhelder.nl
(06) 53 26 52 21
n.angevare@sws-dh.nl

Liefde en Vertrouwen-West Nederland
De heer H. Eilander
's-Molenaarsweg 1
2401 LL Alphen a/d Rijn
www.levwn.nl
(0172) 41 88 30
h.eilander@levwn.nl

Blosse
De heer R. Prast
Postbus 271
1700 AG Heerhugowaard
www.blosse.nl
(072) 566 02 00
remco.prast@blosse.nl

Stichting Comenius
Mevrouw N. Timmerman
Postbus 6032
1780 KA Den Helder
www.abscomenius.nl
(0223) 61 38 64
directie@abscomenius.nl

Stichting Heliomare Onderwijs
De heer J. Welmers
Postbus 78
1940 AB Beverwijk
www.heliomare.nl
(088) 920 80 02
bestuurssecretariaat@heliomare.nl

Stichting Aloysius
Mevrouw A. van Kampen
Havinghastraat 17
1817 DA Alkmaar
www.aloyusstichting.nl
(072) 511 26 32
annamarike.vankampen@aloyusstichting.nl

Stichting SARKON
De heer A. Hietbrink
Drs. F. Bijlweg 8a
1784 MC Den Helder
Postbus 6040
1780 KA Den Helder
www.sarkon.nl
(0223) 67 21 50
info@sarkon.nl

Stichting Kopwerk
De heer P. van Tuinen
De Verwachting 7
1761 VM Anna Paulowna
www.kopwerk.nl
(0223) 20 30 00
info@kopwerk.nl

Kopstuk

PO

Met veel enthousiasme kijk ik terug op de bruisende start van dit schooljaar. De gezamenlijke tweedaagse bijeenkomst Koers naar inclusief onderwijs op 10 en 11 oktober 2024 heeft niet alleen de onderlinge samenwerking in onze regio versterkt, maar ook ons streven naar een echt inclusieve leeromgeving voor ieder kind dichterbij gebracht. Het waren twee zeer waardevolle dagen.

Sanne Kruijer,
Directeur-bestuurder SWV
Kop van Noord Holland PO

Daarnaast ben ik verheugd om met jullie te delen dat het vierjaarlijkse onderzoek door de Onderwijsinspectie bijzonder positief is verlopen. Hun belangrijkste advies is dat we vaker stil mogen staan bij wat onze regio uniek maakt: een rijk aanbod van scholen, goede onderlinge samenwerking en een regionale onderwijs-zorg agenda.

De Inspectie was met name onder de indruk van het rijke aanbod in de regio, de inspanningen in de samenwerking met gemeenten en de professionele bestuurscultuur (inclusief PDCA-cyclus). De inspectie noemt het CTO proces zeer zorgvuldig en gaf ons de tip mee om nog beter na te gaan waar ouders in dit proces behoefte aan hebben (bijv. een oudercontactpersoon).

De inspectie geeft ons ook een aantal ontwikkelpunten mee, zoals het gegeven dat de samenwerking tussen de 'gouden driehoek' (OPR, RvT en het bestuur) sterker kan, en een duidelijkere weergave van datgene waar we zeer tevreden mogen zijn in ons jaarverslag en externe communicatie.

Laten we deze positieve energie meenemen voor de rest van het schooljaar. Samen blijven we bouwen aan een sterk, inclusief onderwijsnetwerk voor alle kinderen in de Kop van Noord-Holland.

Ik wens iedereen weer veel leesplezier met deze nieuwe uitgave van de KopKrant!

Colofon

KopKrant is een initiatief van Samenwerkingsverband Kop van Noord Holland

Projectleiding:
Sanne Kruijer

Tekst, ontwerp en productie:
Second Opinion, Leeuwarden

Redactie:
Sanne Kruijer, Katja Walstra-Groot

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opname of enige ander manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor meer informatie over deze uitgave kunt u mailen naar:

secretariaat@swvkopvannoordholland.nl

De KopKrant staat ook op de website:
www.swvkopvannoordholland.nl

Hoe word je een goede inclusieve leerkracht?

Er wordt veel geschreven over inclusiviteit en hoe een school kan groeien tot een plek waar elk kind meetelt en mee kan doen. Maar geen enkele school kan dit bereiken zonder inclusieve leerkrachten.

Wat maakt een leerkracht tot een inclusieve leerkracht? Welke eigenschappen heb je daarvoor nodig, en belangrijker nog: wie heb je daarvoor nodig? We vroegen het Britt Doodeman en Jackie Vermaire, beiden werkzaam als groepsleider op Jenaplan-kindcentrum De Verrekijker in Den Helder.

Hoe inclusief is jullie school?
"Wij denken dat onze grote kracht zit in ons Jenaplan-onderwijs. We investeren veel in de relatie met kinderen, ouders en ons team."

Waar zie je dat in terug?

- "Iedereen is welkom binnen onze school. De afgelopen jaren hebben we een aantal kinderen met het syndroom van Down op school gehad, maar we hebben ook kinderen die slechthorend zijn of nieuwkomers van Villa Kakelbont.
- Culturen en geloven hebben een plek in ons onderwijs, door er bijvoorbeeld in de kring over te praten en ervaringen uit te wisselen.
- We werken groepsoverstijgend en passen de weekplanningen daar op aan. Bijvoorbeeld: iedere groep heeft van negen tot tien uur rekenen. Dat zorgt er bijvoorbeeld voor dat een kind uit groep 6/7/8 een rekeninstructie kan halen bij groep 5.
- Kinderen uit groep 4 t/m 8 die meer aankunnen worden één keer in de week drie kwartier uit de groep gehaald en gaan dan met andere kinderen aan de slag onder leiding van onze hoogbegaafdheidsspecialist."

Waarom is inclusiviteit belangrijk?

"We laten de kinderen een goede afspiegeling van de maatschappij zien, en stimuleren een groepsgevoel, verantwoordelijkheidsgevoel, en elkaar helpen. Deze manier van werken daagt jou als groepsleider op verschillende gebieden uit."

Wat maakt jullie inclusieve groepsleiders? Welke eigenschappen en kenmerken doen ertoe?

"Binnen onze eigen groep verwachten we dat de groepsleider het samen met de kinderen doet, we nemen de kinderen mee in ons onderwijs. Dit doen wij ook binnen ons team. Wij werken heel veel samen, overleggen veel en ons onderwijs wordt door het hele team gedragen. Denk bijvoorbeeld aan de groepsoverstijgende manier van werken en de thema's die we samen uitbouwen en op poten zetten. We delen

al onze ideeën en lessen om elkaar te ondersteunen en inspireren. Hierdoor zorgen wij voor een doorgaande lijn binnen de hele school. Daarnaast zorgt het er ook voor dat je als groepsleider alle kinderen kent, maar ook andersom. De kinderen kennen ook alle groepsleiders en leren les te krijgen van niet alleen hun eigen groepsleider."

Hoe word je een goede inclusieve groepsleider? Doe je dat alleen of samen met anderen?

"Dit doe je absoluut niet alleen! Je doet dit met elkaar, anders werkt het ook niet. Het is belangrijk dat alle neuzen dezelfde kant op staan en dat je samen het onderwijs draagt. Wij worden vanuit de directie heel erg meegenomen in beslissingen en vraagstukken, we doen het echt samen."

Welke aanpassingen zijn nodig om inclusiviteit te bevorderen?

"Alle groepsleiders leggen de weekplanningen naast elkaar om ervoor te zorgen dat we groepsoverstijgend kunnen werken. Ook draagt het OOP heel veel bij aan inclusie. Onze ib-er zorgt er altijd voor dat het zorgrooster up-to-date is en dat er extra handen in iedere groep aanwezig zijn wanneer nodig. Zo kunnen wij de kinderen voorzien van hun eigen leerdoelen/onderwijsbehoeftes."

Wat werkt goed, wat minder goed?

"Werken op deze manier vraagt veel van ons als groepsleider; je moet flexibel zijn en je eigen input is belangrijk voor de invulling van je lessen. Daarnaast is communicatie en een sterke samenwerking heel belangrijk omdat je met kinderen uit verschillende groepen werkt. Dit gaat ook weleens fout in de praktijk, en daarom is het fijn dat we elkaar hebben en elkaar hierop kunnen aanspreken. Een klein team is helpend om inclusief onderwijs tot een succes te maken en daar zijn we heel trots op!"

Wat heb je geleerd de afgelopen tijd als het gaat om inclusiviteit?

"Het lukt omdat we samen werken, dit is wel echt de

sleutel. We denken met elkaar na over wat past bij onze school. We kiezen er bijvoorbeeld voor om een onderwijsassistent aan te nemen om kinderen te begeleiden. We maken hier bewuste keuzes in. Dit betekent niet dat alles vlekkeloos gaat. Ook wij discussiëren regelmatig met elkaar over een passend onderwijsaanbod waarbij het bewaren van de balans tussen draagkracht en draaglast superbelangrijk is. Zowel voor het kind, de groepsgenoten als het team."

Wat zou je andere leerkrachten willen meegeven?

"Werk samen met je collega's en met je groep. Neem ze hierin mee. Je hebt als

groepsleider verschillende rollen - je bent leraar, coach, begeleider, mediator - neem die rollen serieus. Daarnaast is het belangrijk om ideeën uit te wisselen. Betrek de kinderen en de groep in dit proces, geef kinderen hierin een stukje verantwoordelijkheid, dan draag je het samen.

Onze school is een minimaatschappij, ieder kind hoort erbij. Of je nu snel of langzaam leert, dat maakt bij ons niet uit. Als je dat kunt bereiken in je groep, dat is het mooiste wat je kinderen mee kunt geven in hun jonge leven. Je wordt niet van jongs af aan al uitgesloten. Iedereen hoort erbij bij ons op school!"

'Het lukt omdat we samen werken, dit is wel echt de sleutel'

Britt Doodeman en Jackie Vermaire

Interview met gedragskundige Esther Regtop

“Je staat er niet alleen voor”

Esther Regtop is via de Aloysiusstichting gedetacheerd bij het samenwerkingsverband. In die rol ondersteunt ze scholen met vragen over gedrag, en die zijn er genoeg. Als Regtop op een school komt, is er meestal al veel gebeurd. “Mensen proberen het heel lang zelf en veel dingen kan de school ook zelf oplossen”, aldus Regtop. “Maar als dat niet meer lukt, kunnen mijn collega’s of ik worden ingeroepen.”

Voor de meeste kinderen kan de school de veilige pedagogische basis of extra ondersteuning wel bieden, zeker nu steeds meer scholen een eigen gedragspecialist hebben. Maar op het moment dat de school er echt niet uitkomt, als een leerkracht niet weet wat te doen met een leerling, kan Regtop of een van haar collega’s gevraagd worden om mee te kijken. De vragen die ze krijgen gaan altijd over gedrag, maar geen enkele casus is hetzelfde.

Regtop: “Het gedrag is hoe een kind zich uit, maar wat er achter zit, kan van alles zijn. Een kind vindt het te moeilijk of te makkelijk, voelt zich

niet begrepen of heeft het thuis heel zwaar. Wat ik doe als ik op een school kom, is eerst meekijken in de groep. Ik kijk heel breed: wat doet de leerkracht, wat zie ik in de klas gebeuren, hoe reageert de leerling? Het voordeel van mijn rol is dat ik onafhankelijk van de schoolcultuur en van wat er al gebeurd is, kan kijken. Na de observatie ga ik in gesprek met de leerkracht over wat ik heb gezien en wat de leerkracht zelf ervaart. Vervolgens gaan we samen zoeken naar wat er aan de hand is. Vaak spelen er meerdere factoren, we belichten die samen en kijken naar de mogelijkheden.”

Je zegt we betrekken meerdere factoren, maar wat heb je daarvoor nodig? Welke dingen gebruik je om echt helder te krijgen wat er aan de hand is?

“De observatie, het gesprek met de leerkracht, maar ook praten met de leerling en met de ouders. Die dingen samen geven vaak wel een goed beeld. Daar komt bij dat ik veel ervaring heb met meekijken in een klas, dat helpt ook. Als ik in een klas kom, zie ik bijvoorbeeld de lijntjes lopen tussen de verschillende kinderen. Als leerkracht ben je vaak druk en richt je je vooral op de hele groep, maar als je achter in de klas zit, zie je ook andere dingen.”

Goed, dan heb je een analyse of een conclusie. Wat is dan de volgende stap? Hoe help je een leerkracht om een antwoord te hebben op het gedrag?

“Ik geef de leerkracht adviezen, en ga als het ware naast de leerkracht staan. Het helpt vaak ook al als je informatie geeft over wat er zou kunnen spelen. Bijvoorbeeld over hechtingsproblematiek, trauma of over adhd of onrustig gedrag. Er zijn op dit moment veel kinderen met trauma. Deze kinderen hebben specifieke behoeftes waar je de leerkracht op kunt instrueren, dit noemen we trauma-sen-

sitief lesgeven. Bijvoorbeeld: blijf neutraal, ga niet te erg op het gevoel zitten, en geef een duidelijke boodschap ‘Dit wil ik en dit verwacht ik van je.’ Dat pakt vaak al heel goed uit. Naast die adviezen willen we ook meer co-teaching gaan doen.”

Co-teaching is samen lesgeven?

“Ja, en dat kan op verschillende manieren. Je kunt allebei een groepje begeleiden, maar je kunt elkaar ook aanvullen; dat een leerkracht lesgeeft en dat ik meekijk en aanwijzingen geef. Waar het om gaat is dat je samen met de leerkracht voor de groep staat en dat je in gelijkwaardigheid gaat kijken wat een leerling nodig heeft en hoe we dat kunnen bieden.”

Je zit dus niet achter in de klas, maar staat voor de groep. Wat is de meerwaarde daarvan?

“Je kunt natuurlijk vanaf je plek achter in de klas tips en adviezen geven, maar voor een leerkracht is het soms fijner om te zien hoe ik of iemand anders het doet. Bij co-teaching sta je samen voor de groep en leer je van elkaar, van hoe je dingen aanpakt en oplost. Dat is overigens niet zo makkelijk als het lijkt, voor mij is dat ook goed om te ervaren. En de leerkracht krijgt het gevoel: ik sta niet alleen.”

Hebben leerkrachten vaak het gevoel dat ze er alleen voor staan?

“Een leerkracht betreft het snel op zichzelf als iets niet lukt met een leerling. Op het moment dat je met elkaar inziet dat het hele team verantwoordelijk is voor kinderen die iets extra’s nodig hebben, dan geeft dat steun. Ik merk dat het heel fijn is voor een leerkracht om te horen: je staat er niet alleen voor. Niet alleen jij maar heel het team is verantwoordelijk voor deze leerling. Daar moeten we op scholen meer naartoe, naar dat gevoel.”

Heb je nog iets anders dat je scholen wil meegeven?

“Geen enkel kind staat in de ochtend op om die dag eens lekker de boel te verstoren. Er is altijd een reden of oor-

zaak en het gaat vaak om iets willen bereiken of vermijden. Gedrag is echt vaak heel ingewikkeld, vooral als er nog vijftientig andere kinderen in de groep zijn, die op hun beurt ook allemaal iets nodig hebben. Dat is een lastige puzzel en om die te kunnen leggen, hebben we elkaar nodig: de leerkracht, de ouders, collega’s, directie, ondersteuners, hulpverlening en natuurlijk het kind zelf, want die moet zich gehoord, gezien en veilig voelen.

Ik merk dat we op scholen al goed bezig zijn met inclusief onderwijs. De mindset verandert en we weten elkaar steeds beter te vinden. En wat ik afsluitend ook nog zou willen meegeven, is: Kijk naar wat er al wel lukt en vier de successen, ook met de leerlingen.”

‘Het gedrag is hoe een kind zich uit, maar wat er achter zit, kan van alles zijn’

Esther Regtop

‘Bij co-teaching sta je samen voor de groep en leer je van elkaar, van hoe je dingen aanpakt en oplost’

Onderzoek naar ondersteuning bij vragen rond gedrag

Wat werkt?

In de afgelopen periode ontving het samenwerkingsverband steeds vaker verzoeken voor extra budget om ondersteuning te bieden bij gedragsproblematiek. Het samenwerkingsverband gaf gedragskundige Lyke Ybema daarom de opdracht om dit verder te onderzoeken en helder te krijgen waar het beste in geïnvesteerd kan worden.

Lyke Ybema

Voor haar onderzoek inventariseerde Ybema onder andere al lopende trajecten binnen scholengroepen en behoeften in de scholen en verkende ze landelijke trends. Hieronder een aantal aanbevelingen uit het uiteindelijke advies.

Versterk het pedagogisch klimaat op een school
Een belangrijke aanbeveling uit het onderzoek is om het pedagogische klimaat op een school te versterken. Onderzoek binnen je eigen school: Hoe is ons pedagogisch klimaat en wat vinden wij hierin belangrijk? Hoe kijken wij naar gedrag? Hoe leren we gedrag aan? Hoe zorgen we dat het ook blijvend is? En als dat niet lukt, wat doen we dan? Waar liggen onze grenzen? Wat hebben wij daar zelf bij nodig? Teams die met dit

soort zelfreflectievragen bezig zijn geweest, en dit succesvol hebben gedaan, hebben vaak een stevigere, gezamenlijke basis voor het omgaan met meer uitdagend gedrag.

Uitvoering van de adviezen
Naast reflectie is ook professionalisering belangrijk bij het versterken van het pedagogisch klimaat. In het kader hiervan zijn inmiddels inspiratiesessies voor leerkrachten rondom gedrag opgestart. Dat zijn sessies over gedrag in de groep, maar ook over onderwerpen als gedrag bij trauma en externaliserend gedrag.

Opleiden van interne gedragskundigen
Een aantal scholen heeft aangegeven te willen werken met een gedragskundige in de school, dat is een interne

medewerker die de opleiding tot gedragskundige gaat volgen. In het advies wordt geadviseerd om dit uit te bouwen zodat uiteindelijk alle tachtig scholen in de Kop van Noord-Holland een gedragskundige hebben, of in ieder geval dat elke scholengroep voldoende mensen heeft met kennis over gedrag. Deze interne gedragskundige kan naast de leerkracht gaan staan, snel meedenken en eerder preventief ingrijpen. Zij worden hierin ondersteund door de externe gedragskundigen.

Geef externe gedragskundigen een andere rol
Op dit moment zijn er vijf externe gedragskundigen, zoals Esther Regtop, die vanuit het samenwerkingsverband scholen ondersteunen. Als meer scholen straks hun eigen gedragskundige hebben, zal hun rol veranderen. Ook dat is onderdeel van het advies: haal de gedragskundige meer uit de schakel (zie ook artikel Bert Wienen in deze KopKrant) en laat ze vooral de interne gedragskundige ondersteunen. Verbind ze daarnaast aan een scholengroep. Nu nog gaan begeleiders als Esther Regtop naar alle scholen in de Kop van Noord-Holland. Straks is ze verbonden aan één scholengroep waardoor ze de scholen beter kent, laagdrempelig beschikbaar is en eerder preventief iets kan doen.

Een advies klinkt misschien nog ver weg, maar volgens Ybema is het samenwerkingsverband al gestart met het uitvoeren van de adviezen. Zo zijn de inspiratiesessies inmiddels begonnen, wordt de veranderende aanpak van de externe gedragskundigen al uitgezet en beginnen er in januari verschillende mensen van scholen in de Kop van Noord-Holland met de opleiding tot gedragskundige (zie ook artikel over scholengroep Schagen). Eind 2025 zullen zij klaar zijn met de opleiding.

Handige tool voor zoeken naar losse artikelen uit voorgaande KopKranten

Wilt u nog eens een oude KopKrant inzien? Of artikelen (vanaf 2014) over een specifiek onderwerp opzoeken? Dat kan eenvoudig met onze handige tool. U kunt zoeken op diverse categorieën: zorg/jeugdhulp, indiceren & arrangeren, gedrag, uitdagend onderwijs, dyslexie, nieuwkomers, doorgaande lijn, bijeenkomsten, praktijkvoorbeelden en jonge kind/VVE.

U kunt dan verfijnen met een zoekwoord via zoekopdracht of alleen zoeken op een zoekwoord (bij categorie selecteert u dan 'geen categorie'). U krijgt daarna de selectie die past bij uw zoekwoord waarna u het artikel of de hele krant waar het artikel in heeft gestaan, kunt lezen.

U kunt de tool voor het zoeken naar losse artikelen vinden via:
www.swvkopvannoordholland.nl - primair onderwijs - kopkrant en nieuws

Wilt u de hele krant terug lezen? Ook dat is mogelijk. U vindt op de website ook een overzicht van alle KopKranten (vanaf 2012).

Interview met de directie van Kindcentrum De Terp

Samenwerking in Wieringerwerf

Ze zijn drie man sterk gekomen voor dit interview, Inge van der Kooij, Tanja Ruiter en Kees Overmeijer. Vorig jaar waren ze nog directeur van de Don Bosco, Het Baken en de Triangel, maar sinds dit schooljaar vormen ze samen de directie van het nieuwe Kindcentrum De Terp in Wieringerwerf.

Kees Overmeijer, Tanja Ruiter, Inge van der Kooij

De kans is klein dat hier over vijf jaar nog steeds drie directeuren zitten, maar voor nu hebben ze veel aan elkaar, want er moet van alles geregeld worden. Het samenbrengen van drie scholen biedt door de schaalvergroting nieuwe mogelijkheden, maar het brengt ook veel werk met zich mee. Zo moet er een gezamenlijke visie komen, op het pedagogisch klimaat en op leren, en daarnaast zijn er allerlei inhoudelijke zaken om af te stemmen. Maar ondanks de vele uren die erin zitten, is het enthousiasme van de drie directeuren onverminderd groot.

Cultuurschuur

Vijf jaar geleden kwamen zo'n vijftig collega's van de drie scholen samen in de Cultuurschuur om met elkaar te praten en dromen over hun ideale school. Daarvoor was er op beleidsniveau al van alles gebeurd, maar in de Cultuurschuur werden voor het eerst de teams betrokken. Inge van der Kooij was er toen ook al bij, de twee andere directeuren zijn later aangehaakt. De aanleiding om de drie scholen samen te voegen had vooral een praktische reden; alle drie de schoolgebouwen waren verouderd. Renovatie had gekund, maar omdat twee van de drie scholen vrij klein waren met honderd leerlingen, werd besloten dat samengaan de beste optie was. Wat meespeelde is dat op het terrein van de nieuwe school een sportcomplex en kinderopvang kwamen. Dat maakte de stap extra aantrekkelijk.

Campus De Terp

Sinds dit schooljaar zijn de scholen, sport en welzijn en kinderopvang samen gestart als Campus De Terp. Dat betekent dat kinderen die voorheen naar een andere plek in het dorp naar school gingen, elkaar hier nu ontmoeten. Van der Kooij vindt dat een grote meerwaarde.

"Kinderen hebben veel meer sociale contacten. Nichtjes, neefjes, buurtkinderen en kinderen die elkaar kennen van de sport, spelen nu samen op het schoolplein. De kinderen ontmoeten elkaar ook in de school zelf. Elke school heeft eigen lokalen, maar omdat er gewerkt wordt met leerpleinen zitten de groepen 1 en 2, 3 en 4, 5 en 6, en 7 en 8 bij elkaar op een eigen leerplein."

Integraal

De directeuren noemen het nu nog een KC, of kindcentrum, maar de toekomstvisie is dat het integraal gaat worden, zodat het straks een IKC genoemd kan worden. Een IKC met een doorlopende leerlijn die start in de kinderopvang en doorloopt naar het voortgezet onderwijs. Van der Kooij: "Kinderopvang Kappio heeft nu al een eigen zone in het gebouw die overloopt naar de kleutergroepen. En met het voortgezet onderwijs zijn afspraken gemaakt voor een doorlopende leerlijn Engels en docenten gaan van RSG Wieringerlant de Engelse vaardigheden van onze leerkrachten wat opkrikken. En dan is er nog het duurzaamheidslab waar een van onze leerkrachten, die ook in het voortgezet onderwijs werkt, aan meedoet. Zo proberen we steeds meer samen te doen."

Inclusief onderwijs

Bij de vraag of er straks ook een voortgezet onderwijsschool op de campus komt, moeten de directeuren lachen. Overmeijer: "RSG Wieringerlant zit al op ons terrein. Daarom is die verbinding makkelijker te maken. We proberen heel breed te kijken. We hebben kinderopvang, de basisschool van 4 tot 13 jaar en voortgezet onderwijs van 13 tot 18 jaar. Met de samenwerking die we nu opzetten hebben we straks een doorlopende lijn van 0 tot 18 jaar. Dat zorgt voor een zachtere landing van kinderen die van de opvang naar het basisonderwijs gaan, en daarna ook naar het voortgezet onderwijs." Als er ook nog speciaal onderwijs bijkomt lijkt het wel wat op het Deense model, maar Overmeijer vindt dat dat niet past bij het inclusief onderwijs dat ze voor ogen hebben. "Vanuit dat idee willen we steeds meer kinderen proberen op de eigen school te houden. Over het thema inclusief onderwijs zijn we overigens hard aan het nadenken, maar de uitwerking zal later komen. Nu zijn er andere prioriteiten. Het is wel het plan om zoveel mogelijk inclusief te werken."

Expertise

Ruiter: "Op bepaalde gebieden zijn we wel al gestart met werken naar een inclusieve school. Op het moment dat je te maken krijgt met kinderen met extra onderwijsbehoeften, komen mensen nog wel eens voor uitdagingen te staan. In een studiedag zijn we daar, onder begeleiding van een externe trainer, mee aan de slag gegaan. Daarnaast gaan we een Werkgroep Pedagogiek opzetten waarin we kindcentrumbreed met elkaar optrekken en we willen

aansluiten bij het voortgezet onderwijs." Ruiter denkt niet dat inclusiviteit bij hun school anders is dan op een reguliere basisschool. "In de basis gaat het erom dat je je kennis op orde hebt en preventief blijft werken. Je moet in een vroeg stadium signaleren waar eventuele zorg zit. Dat is op alle scholen belangrijk. Maar omdat we een groot team zijn, hebben we wel meer mensen met expertise op verschillende gebieden."

Meer mogelijk

De schaalgrootte van de school zorgt duidelijk voor meer mogelijkheden. Van der Kooij: "We hebben een naschoolse klas waar kinderen met een NT2-achtergrond op dinsdag en donderdag een uur Nederlands krijgen. Dat kun je niet makkelijk als school apart bieden, maar samen kan dat wel." Ruiter: "We hebben ook schoolmaatschappelijk werk in de school en er is fysiotherapie en dyslexiebegeleiding. Ze hebben allemaal fysiek hun eigen ruimte in de school en zijn op een vaste dag per week aanwezig. Zo breiden we stukje bij beetje de ondersteuning uit. We zouden ook logopedie willen toevoegen, momenteel staat daar een vacature voor open."

Organisch

Veel positieve energie dus? Van der Kooij: "Ja, de eerste week was het nog best spannend. Je merkte dat ook bij de ouders en kinderen. Maar nu ervaren we zoveel rust in de school. Dat was eigenlijk al vanaf de tweede week. Doordat we verschillende zones in het gebouw hebben, kan er fijn gewerkt en geleerd worden." Ruiter: "Ja, de sfeer is heel goed, veel organischer dan we verwacht hadden."

'Maar omdat we een groot team zijn, hebben we wel meer mensen met expertise op verschillende gebieden'

Visio begeleidt kinderen met een visuele beperking

Meedoen mogelijk maken

Als kind met een visuele beperking gewoon naar een school in de buurt gaan? Dat kan met ambulante onderwijskundige begeleiding in het regulier en speciaal onderwijs. Zo kan een kind in de eigen omgeving naar school, het kan een vriendenkring opbouwen dichtbij huis en het kan stapsgewijs leren om zelfstandig naar school te gaan. Carma Guijken, ambulant onderwijskundig begeleider bij Visio, helpt en ondersteunt de kinderen, de ouders, de leerkrachten en de scholen hierbij.

Carma Guijken

Je werkt bij Koninklijke Visio. Wat doet Visio precies?

"Visio is een grote zorgorganisatie voor mensen met een visuele beperking. Visio heeft daarbij ook een onderwijstak. Vanuit die onderwijstak bieden wij cluster 1 onderwijs op de Visioscholen en daarnaast ambulante begeleiding aan kinderen in onze doelgroep, van het basisonderwijs tot de universiteit. Daarbij begeleiden we ook scholen en ouders."

Dat is best heel breed, wat doen jullie specifiek voor het primair onderwijs?

"Het begint al voordat een kind naar school gaat. Een gezin met een kind met een visuele beperking krijgt al op babyleeftijd begeleiding van een ontwikkelingstherapeut uit de zorgorganisatie om de visuele ontwikkeling te stimuleren. Deze begeleidt het kind, de school en de ouders ook gedurende de kleuterperiode. Het gaat altijd om het welbevinden van kinderen. Ik ben dan zijdelings betrokken. Halverwege groep 2 kom ik, als ambulant onderwijskundig begeleider, meer in beeld."

Wat is jouw werkgebied en rol bij de ondersteuning?

"Ik werk specifiek in de regio Kop van Noord-Holland. Op dit moment begeleid ik daar 13 leerlingen met een visuele beperking in het primair onderwijs en 13 in het voortgezet onderwijs. Ik woon in Den Helder en ken de hele regio goed. Dat maakt het werk makkelijk, ik kan bijvoorbeeld snel even naar een leerling toe. Ik kan snel in actie komen, de lijnen zijn kort. Daarnaast ken ik inmiddels veel mensen in de regio en dat werkt ook erg prettig."

Ik zorg ervoor dat een leerling de schoolse zaken net zo goed kan volgen als elk ander kind in de klas. Hoe ga je om met een opdracht maken, heb je een schuin werkblad nodig om de afstand te verkorten,

is er extra verlichting of juist zonwering nodig in de klas? Is er vergroting nodig? Contrast in het lesmateriaal is ook altijd een groot punt van aandacht. Denk hierbij aan de tekstkleur of veel plaatjes op een pagina, maar ook de kleur van de stift voor het whiteboard. Wij helpen om het lesmateriaal geschikt te maken, om de leerkracht te ontzorgen en de leerling te ondersteunen. Hiervoor wordt bijvoorbeeld uitgeverij Dedicon ingeschakeld, zij passen dan het bestaande lesmateriaal aan.

Daarnaast ondersteunen wij ook de leerkrachten via fysieke trainingen en e-learning."

Naast schoolactiviteiten is maatschappelijke participatie ook erg belangrijk. Kun je hiervan een voorbeeld geven?

"In de begeleiding maken wij gebruik van de leerlijn Kritische Succes Factoren, die mede door Visio is ontwikkeld, om de maatschappelijke participatie van onze leerlingen te vergroten en kinderen de kans te geven hun talenten optimaal in te zetten. Kinderen vanaf groep 6 bijvoorbeeld willen graag hun vleugels uitslaan. Ze willen met een groepje vrienden of vriendinnen een keer op de fiets naar het zwembad of naar de Action. Dan ga je kijken hoe het lukt met fietsen. Of denk aan de mogelijkheid om deel te kunnen nemen aan het verkeersexamen in groep 8. Dat is fantastisch voor een kind. Maar het is voor de ouders best spannend om je kind te laten fietsen met een visuele beperking. Ik schakel dan bijvoorbeeld een ergotherapeut in die met ouders en kind aan de slag gaat. Het uiteindelijke doel is dan dat het kind op een veilige manier met klasgenoten op pad kan."

Nog een ander voorbeeld. Een meisje van 10 zat niet zo lekker in haar vel en had moeite met haar visuele beperking. Het is ook wat als je anders

bent als andere kinderen. Die is in contact gekomen met andere kinderen met een visuele beperking via de revalidatiegroep van Visio. Daar ontmoeten ze elkaar één keer per maand. Ze spelen, ze praten, ze ontdekken en zijn gezellig bij elkaar om ervaringen te delen. Ze heeft hierdoor veel meer zelfvertrouwen gekregen en speelt nu makkelijker met andere kinderen op het schoolplein. En doordat het zelfvertrouwen groeide, ging het leren ook gelijk beter."

Heb je tips voor scholen?

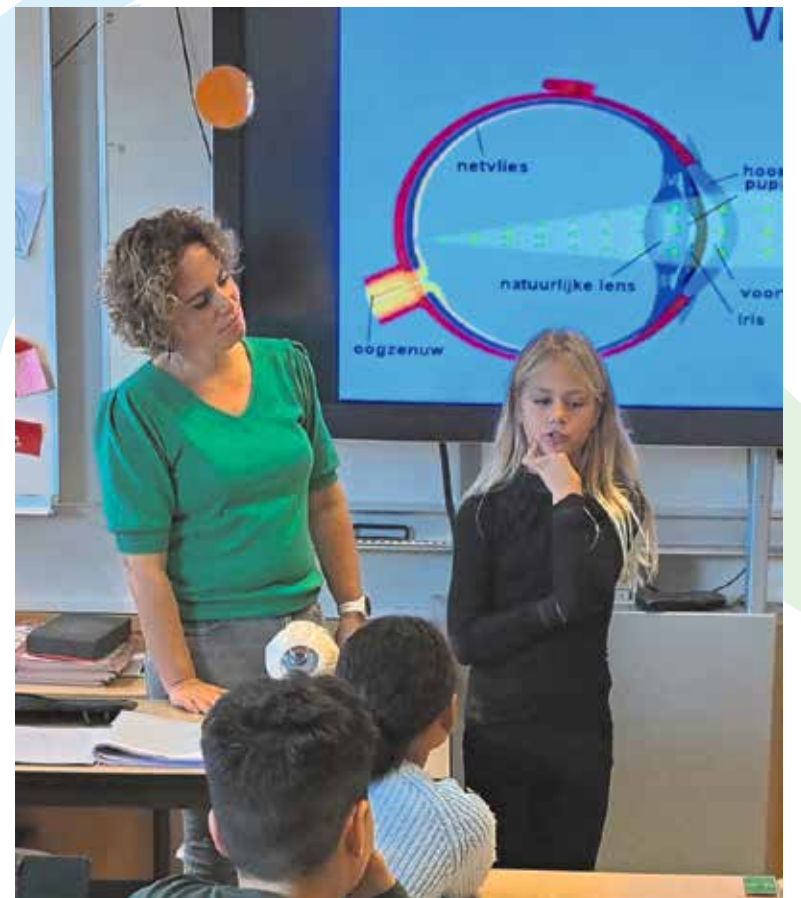
"Stel dat je een leerling in de klas hebt waarvan de leerkracht denkt dat hij of zij moeite heeft om dingen mee

te krijgen, dat er een vermoeden is dat het gezichtsvermogen of de visuele verwerking het leren in de weg zit, dan zou ik een keer mee kunnen kijken. Dat noemen we een eenmalige consultatie, voor advies en tips. Die mogelijkheid is er altijd."

Je hebt een erg dankbaar vak?

"Het mooie aan ons vak is dat het niet alleen gaat om onderwijs, al is dit wel de basis. Je wilt kinderen in ontwikkeling houden, laten participeren in de maatschappij. Het is prachtig dat kinderen met een visuele beperking het net zo goed op school doen als kinderen zonder visuele beperking. Daar doe we het voor!"

Visio

Wanneer je een kind of een leerling met een visuele beperking wilt aanmelden voor (ondersteuning in) het onderwijs, kun je bellen met het **Clíëntenservicebureau van Visio (088 585 85 85)**. Een medewerker brengt dan de vragen in kaart en geeft meer informatie over het aanmeldproces.

'En doordat het zelfvertrouwen groeide, ging het leren ook gelijk beter'

De Variawet uitgelegd

Als een leerling een aanpassing van onderwijstijd nodig heeft, kun je hier als school toestemming voor aanvragen bij de inspectie. Natuurlijk wel goed onderbouwd en met een passend onderwijsaanbod, dat je in samenspraak met ouders opstelt.

Om een beter beeld te krijgen wat er komt kijken bij het inkorten van onderwijstijd, is er eerst een praktijkvoorbeeld uitgewerkt.

Pim kan zo wel naar school!

Pim heeft een ontwikkelingsperspectief met een handelingsdeel. In dit deel staat concreet beschreven hoe Pim kan deelnemen aan het onderwijs bij ons op school. Dat is niet vanzelfsprekend, want Pim is niet volledig belastbaar. Daarom hebben we samen met ouders, leerling, hulpverlening en het bevoegd gezag gekeken tijdens een uitgebreid ondersteuningsteamoverleg wat de ontwikkelkansen waren, hoe we daar als school bij konden aansluiten, wat de belastbaarheid was op school en hoe we de ondersteuning konden organiseren op school en thuis.

Met een ingroeiplan, beschreven in het OPP, proberen we de onderwijstijd uit te breiden dit schooljaar. Van helemaal geen school meer naar een nieuw perspectief. Wat kan er wel? Omdat Pim nu alleen dagdelen naar school gaat, hebben we bij de inspectie een aanvraag 'afwijking onderwijstijd' gedaan, ook wel bekend als de Variawet, via het ISD. Daarnaast evalueren we regelmatig het handelingsdeel met ouders tijdens het OT en hebben we de leerling aangemeld in Indigo zodat het samenwerkingsverband zicht houdt op het aantal kinderen dat meer dan zestien uur onderwijs mist in de maand.

'Van helemaal geen school meer naar een nieuw perspectief'

Hoe werkt het?

Het uitgangspunt van de onderwijswetgeving is dat alle kinderen onderwijs volgen op school. Soms kunnen kinderen echter vanwege psychische of lichamelijke beperkingen tijdelijk of gedeeltelijk niet naar school. Het is dan mogelijk om deze leerlingen een op maat gemaakt onderwijsprogramma aan te bieden door af te wijken van het minimumaantal uren onderwijstijd. Deze mogelijkheid bestond al in het (voortgezet) speciaal onderwijs.

Variawet

Met de Variawet, die per 1 augustus 2018 in werking is getreden, heeft ook het regulier onderwijs de mogelijkheid om af te wijken van het onderwijsprogramma in situaties waarbij leerlingen vanwege medische en/of psychische redenen tijdelijk en/of gedeeltelijk geen onderwijs kunnen volgen.

Om een leerling een in termen van onderwijstijd aangepast onderwijsprogramma aan te kunnen bieden, is instemming nodig van de inspectie. De inspectie heeft in de beleidsregel 'Instemmen met afwijking van het verplichte minimumaantal uren onderwijstijd' beschreven onder welke voorwaarden afwijking van de onderwijstijd is toegestaan in de sectoren primair, voortgezet- en

(voortgezet) speciaal onderwijs. Daarnaast wordt in de beleidsregel uitgelegd hoe de inspectie gebruikmaakt van haar bevoegdheid om in te stemmen met de afwijking van het verplichte minimumaantal uren onderwijstijd en wat de wijze van toezicht is. De inspectie beoogt met de beleidsregel scholen zo eenduidig mogelijk te informeren.

Goed onderbouwen

Om instemming te krijgen van de inspectie moet het bevoegd gezag de beslissing om de leerling minder onderwijs op school te laten volgen goed onderbouwen. Dit doet het bevoegd gezag aan de hand van een ontwikkelingsperspectief (OPP). In het OPP wordt onder andere vastgelegd welk onderwijsprogramma de leerling op school volgt en welk onderwijs en/of welke ondersteuning aan de leerling wordt geboden gedurende de uren dat deze niet op school is. Daarnaast wordt aangegeven hoe de leerling weer toegroeit naar zo mogelijk het volledig aantal uren onderwijs op school. Ook verklaart het bevoegd gezag dat de wettelijk vertegenwoordigers van de leerling op de hoogte zijn en het handelingsdeel van het OPP hebben ondertekend.

De instemming om af te wijken geldt voor het lopende schooljaar. Na een jaar wordt de situatie van de leerling en de aanpak in het OPP geëvalueerd. In beginsel moet een leerling binnen een schooljaar weer het volledige onderwijsprogramma kunnen volgen. Wanneer het binnen dat schooljaar niet gelukt is om de leerling weer het volledige onderwijsprogramma op school te laten volgen, moet het bevoegd gezag voor het volgende schooljaar een nieuwe aanvraag voor afwijking van de onderwijstijd indienen. In de nieuwe aanvraag moet het bevoegd gezag extra motiveren wat het eraan doet om de leerling volledig in te laten groeien of onderbouwen waarom dit niet mogelijk is en dat het maximale is bereikt of als doel is gesteld.

Vijftig procent van het onderwijsprogramma

Veel scholen zijn in de veronderstelling dat zij een leerling niet mogen inschrijven als deze minder dan vijftig procent van het onderwijsprogramma volgt. Deze veronderstelling is niet correct. Wanneer er voor een leerling afwijking van de onderwijstijd is aangevraagd en goedgekeurd, kan er tijdelijk een zeer beperkt aantal uren onderwijs gegeven worden. Ook kan het zijn dat de leerling tijdelijk helemaal geen onderwijs volgt. In dit geval moet er wel perspectief zijn naar ingroei. De wet en bovengenoemde beleidsregel doen geen uitspraken over een minimum percentage van de onderwijstijd die de leerling in dit geval aanwezig moet zijn. Wel is het uitgangspunt van de beleidsregel dat een leerling binnen het jaar waarvoor afwijking is gevraagd weer volledig ingroeit in het onderwijs en dat de school zich daar voor inspant. Als dat niet binnen dat jaar lukt en de school doet opnieuw een aanvraag, dan geldt een zwaardere motiveringsplicht. In de wet staat dat een onderwijsinstelling geen bekostiging ontvangt voor een leerling wanneer hij/zij vóór 1 oktober meer dan vijftig procent van de onderwijstijd ongeoorloofd verzuimt. Afwijken van de onderwijstijd op grond van de beleidsregel is echter geen ongeoorloofd verzuim. Er is voor deze leerling immers (tijdelijk) een ander aantal onderwijsuren vastgesteld.

Joke Harlaar

De Variawet op de Antoniusschool

De Antoniusschool (cluster 4) in Schagen maakt ook gebruik van de Variawet. Elk jaar zijn er wel kinderen die voor het inkorten van onderwijstijd in aanmerking komen, aldus zorgcoördinator Gea de Vries en ib-er Yvonne Both. In dit artikel vertellen ze waarom het aanpassen van de uren soms een goede manier is om kinderen weer terug te krijgen in het onderwijsproces.

De Vries: “Behoorlijk wat kinderen die bij ons op school komen hebben verschillende schoolwisselingen achter de rug. Soms zijn wij school nummer vier, of zelfs vijf. Dit soort kinderen hebben vaak faalangst of trauma rondom naar school gaan, en voelen: ik ben nergens gewenst. Als deze kinderen het dan weer moeten gaan proberen, kun je niet verwachten dat ze meteen fluitend vijf dagen naar school komen. De Variawet geeft de mogelijkheid om met maatwerk te kijken wat voor deze leerlingen wel mogelijk is.

Veel werk
Het aanmelden van een leerling betekent dat je alles goed moet onderbouwen. Je moet veel vastleggen, dossiervorming op orde hebben en ouders betrekken. Het melden bij de inspectie zelf is niet heel ingewikkeld, het is alleen veel werk. Dat een leerling minder naar school gaat, betekent overigens niet dat het dan klaar is. Vanuit zorg begeleiden we de leerling met name op het sociaal-emotioneel gebied. Dat doen we in samenwerking met zorgboerderij Het Bonte Erf, zodat het kind ook een dagbesteding heeft.”

Motivatie
Both: “We vinden het goed dat de Variawet er is. Sommige kinderen zijn gewoon nog niet toe aan het volledige stuk onderwijs. Door die extra zorg op sociaal-emotioneel gebied, zet je kinderen in hun kracht. Je geeft ze meer inzicht in zichzelf, in wat hun valkuilen zijn, en gaat daar samen aan werken. Het heeft ook alles te maken met motivatie. Als een kind minder naar school gaat, loopt het achterstanden op, daar zijn ouders vaak ook bang voor. Wat wij dan zeggen is: het brein van deze leerling staat niet open voor leren op dit moment. Er is wat anders nodig waardoor het brein wel weer open gaat staan.”

Praktijkvoorbeeld
Dat een kind na een tijd thuis, toch weer open kan gaan staan voor leren, laat het volgende succesverhaal zien:

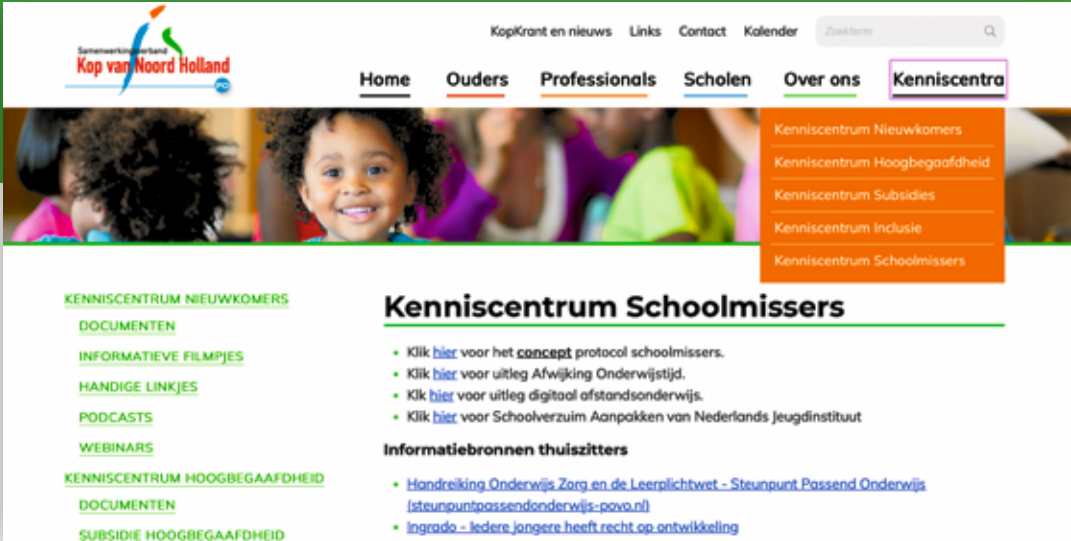
De Vries: “Een jongen bij ons school was in het reguliere basisonderwijs totaal vastgelopen. Hij ging nog maar een half uur per dag naar school. De vader had zondag al buikpijn, zo moeilijk was het om hem naar school te brengen. Deze jongen heeft gaandeweg het jaar bij ons zijn schooluren opgebouwd, iedere keer een half uur, drie kwartier erbij. Nu zit hij alweer twee jaar in een gewone klas en stroomt hij dit jaar uit naar het reguliere voortgezet onderwijs. Hij is van een gevoel van: ik vind school waardevol, gegaan naar: school is eigenlijk heel leuk, ik ben leergierig en ik wil heel graag naar school.”
Both: “Wat werkte? Dat was aansluiten bij wat hij op dat moment nodig had. Door te starten met een spelletje als hij op school was en na verloop van tijd schoolse dingen toe te voegen, spelletjes met woorden en lezen. Op die manier lieten we het kind ervaren: ook al heb ik moeite met dingen, school kan ook heel leuk zijn.”

Yvonne Both en Gea de Vries

‘Sommige kinderen zijn gewoon nog niet toe aan het volledige stuk onderwijs’

‘Wat werkte? Dat was aansluiten bij wat hij op dat moment nodig had’

Onze website blijft zich vernieuwen met interessante onderwerpen

Onze website is kortgeleden verder uitgebreid met o.a. informatie over **Kenniscentrum Subsidies** en **Kenniscentrum Schoolmissers**. Meer dan een bezoekje waard! Scan de QR-code om direct naar de betreffende informatie te gaan.

Interview met onderzoeker bij Hogeschool Windesheim Bert Wienen

'Stel het kind niet altijd centraal'

Bert Wienen

In de Kick-off van het samenwerkingsverband was Bert Wienen, senior-onderzoeker op Hogeschool Windesheim en medeoprichter van het Instituut voor Inclusief Onderwijs, een van de sprekers. Voor dit interview vroegen we de onderzoeker, én auteur van het onderwijsboek 2023, hoe hij aankijkt tegen inclusief onderwijs.

Voordat Wienen de overstap maakte naar de hogeschool werkte hij jarenlang in de jeugdhulp. Hij kwam in gezinnen, maar ook op scholen waar toen het idee leefde dat onderwijs en jeugdhulp meer samen moesten gaan werken. Meer samenwerking, zo dacht men, zou uiteindelijk leiden tot een daling in de zorgvraag. Terwijl hij op die scholen rondliep, begon Wienen zich steeds vaker af te vragen of die veronderstelling wel klopte, en of meer samenwerking niet juist zou leiden tot een grotere zorgvraag. Uiteindelijk maakte hij de stap naar de wetenschap om hier onderzoek naar te doen, en dat doet hij nog steeds.

Voor je onderzoek ben je vaak in de scholen. In welke rol ben je daar?

"Ik participeer zoveel als mogelijk in het gewone leven van de school. Wat ik probeer te doen is een brug slaan tussen praktijk en wetenschap. Als ik het plat sla ben ik vooral benieuwd naar hoe we omgaan met kinderen die niet aan onze normen voldoen. Als veel kinderen zorg nodig hebben, ligt dat dan alleen aan de kinderen of zijn er ook andere dingen aan de hand? En zou daar niet de sleutel liggen als we kijken naar zoiets als inclusief onderwijs?"

Welke andere dingen bedoel je?

"Zodra het niet goed gaat met een kind, gaan we er vaak meteen vanuit dat het aan het kind ligt. We hebben allerlei verklaringskaders: ze zijn bijvoorbeeld hoogbegaafd, hebben add, adhd of zijn prikkelgevoelig. De volgende stap is dat we expertise de school in halen om het individuele kind te helpen. Maar die expertise past vaak niet in de onderwijscontext. Voor de leraar is het namelijk niet

die ene hoogbegaafde leerling waar hij mee te maken heeft, maar de hele groep leerlingen die op elkaar reageert, terwijl hij ze rekenen moet leren."

En daar zoekt die leraar een oplossing voor?

"Ja, die leraar zal zeggen: ik wil best rekening houden met allerlei kinderen in de groep, en dat doe ik ook, maar ik ben niet een soort mini-psycholoog die kan inspelen op alle individuele behoeften. En zo kijken we ook naar inclusief onderwijs. Dat zien we als de optelsom van alle individuele behandelplannen en OPP's, maar dat is niet haalbaar en het is ook niet goed."

Dat lijkt inderdaad lastig haalbaar, maar wat dan?

"Het belangrijkste argument is niet dat het lastig haalbaar is. Het belangrijkste pedagogische argument is dat het ook niet goed is voor kinderen als je alles voor ze aanpast. Het is juist goed dat ze zich leren verhouden tot de verschillen in de groep; dat zullen ze straks in de samenleving ook moeten doen. We zouden stevige pedagogische contexten moeten bouwen waarin niet elk kind centraal staat, maar waarin elk kind wel een sterke pedagogische relatie heeft met de leraar en met de leerstof. En waarin er een cultuur is van hoge verwachtingen. Het gesprek over inclusie moet vooral daarover gaan en over wat dit betekent voor alle kennis en expertise die we in ons schoolteam hebben."

Dus niet het kind moet centraal staan maar de pedagogische relatie tussen een kind en de leraar. Is dat wel mogelijk in een groep van 25 of 30 kinderen?

"Mijn eerste reactie is dan natuurlijk nee, maar we moeten niet te snel gaan. Iedereen in het onderwijs weet dat je soms je handen meer vol hebt aan een klas van 18 dan van 30. Dat maakt onderwijs tot onderwijs; dat het altijd een heel situationele aangelegenheid is. De vraag is: wat is in jouw school, met jouw populatie, op de plek waar de school staat, nodig om elk kind een sterke pedagogische relatie te bieden?"

Wat zou er nodig kunnen zijn?

"Ik kan me voorstellen dat als je school in een buurt staat waar armoede een grote rol speelt, het heel verstandig is om je team uit te breiden met iemand die weet hoe je leerlingen die in armoede opgroeien tot leren krijgt. Dat is expertise die je kan helpen om als team na te denken over hoe kinderen op jullie school leren."

En kan zo'n aanpak ervoor zorgen dat een school inclusiever wordt?

"Ja, ik ken scholen die de afgelopen drie jaar bijna geen kinderen hebben verwezen en dat hebben gedaan door heel goed in hun team na te denken over wat de schoolpopulatie nodig heeft. Als er dingen waren die zij zelf niet konden oplossen, haalden ze expertise de school in om te helpen die pedagogische context te verbeteren. Op die scholen wordt soms ook met co-teaching gewerkt. Dat betekent dat je als expert niet achter in de klas gaat zitten om te vertellen wat de leraar moet doen, maar dat je samen een week lang voor de groep staat en samen uitzoekt wat voor deze leerlingen op dit moment werkt."

Wat is een eerste stap die je als school kunt zetten als je meer op deze manier wilt werken?

"Je kunt heel klein beginnen. Als er een leerling is die vastloopt, begin dan eens met de vraag: wat zegt dit over onze school en over ons handelen? Kijk in je OPP's of kijk naar de TLV's die je de afgelopen tijd hebt aangevraagd en haal daar een stofkam doorheen. We doen nu een groot onderzoek onder de TLV's en zien dat op een school vaak dezelfde soort leerlingen worden verwezen."

Bijvoorbeeld?

"Als een school op de website heeft staan dat ze een veilige school heel belangrijk vinden, dan zie je dat vooral leerlingen worden verwezen die onveilig gedrag laten zien. Als er staat dat de basisvaardigheden op school centraal staan, liggen de verwijzingen vaak op rekenen en taal."

'Je kunt heel klein beginnen. Als er een leerling is die vastloopt, begin dan eens met de vraag: wat zegt dit over onze school en over ons handelen?'

Dus je weet door naar een schoolwebsite te kijken waar je op moet inzoomen op een school?

"Ja, en dat is ook wel logisch. Het heeft te maken met hoe wij als mensen omgaan met wat normaal en afwijkend is, en met wat de norm is op een school."

Is het mogelijk om als inclusieve school geen kinderen meer door te verwijzen?

"Dat is een belangrijk doel, al weet ik niet of het haalbaar is, of zelfs wenselijk, om helemaal geen speciaal onderwijs meer te hebben. Maar het gemak waarmee we nu kinderen doorverwijzen vind ik wel schokkend."

Toch zullen scholen blijven zeggen: hoe kunnen we dat waarmaken als we zitten met onderbezetting?

"Dat het lastig is, is evident, maar als je blijft wachten en niemand beweegt dan is het over drie jaar nog steeds lastig. En je hoeft niet alles om te gooien. Je kunt klein beginnen."

Interview met Niké Admiraal over de Leergang Gedrag

Een passende plek voor alle kinderen in Schagen

Scholengroep Schagen kreeg van het samenwerkingsverband geld voor inclusief onderwijs, maar had nog geen specifieke bestemming gevonden. Er was van alles langsgekomen, maar niets structureels. Tot het gesprek in de scholengroep kwam op extreem gedrag. Snel werd duidelijk dat op alle scholen behoefte bestond aan ondersteuning op dat gebied. Niet lang daarna was het plan voor een Leergang Gedrag een feit.

Niké Admiraal

‘We gaan samen investeren en ervoor zorgen dat er op elke school een gedragskundige wordt opgeleid’

Obs Juliana is een van de scholen van Scholengroep Schagen die de komende tijd aan de slag gaat met gedrag. Directeur Niké Admiraal is enthousiast, en dan met name over de samenwerking tussen de acht scholen in de scholengroep. “We gaan samen investeren en ervoor zorgen dat er op elke school een gedragskundige wordt opgeleid. En die gaan samen een schooloverstijgend netwerk vormen. Het is dan niet meer, jij zit bij Sarkon of jij zit bij Kopwerk. Nee, wij hebben straks samen de verantwoordelijkheid voor elk kind in Schagen, en zorgen ervoor dat elk kind thuisnabij onderwijs kan krijgen. Voor zover dat mogelijk is, natuurlijk.”

Gedragskundige

Van alle acht scholen gaat het komende jaar een leerkracht starten met de opleiding tot gedragskundige. Deze leerkracht zal na het volgen van de opleiding het aanspreek-

punt worden voor leerkrachten op de eigen school bij vragen rondom gedrag, maar het is ook de bedoeling dat de gedragskundigen van de scholen elkaar gaan versterken. Admiraal: “Het zou bijvoorbeeld kunnen dat een deskundige van een partnerschool meer expertise heeft op een casus van onze school en ons komt helpen. Zo worden we een echt netwerk. We lopen wel al tegen een aantal dingen op, want hoe gaan we die mensen vervangen of hoe zorgen we dat zij de ruimte krijgen om bij elkaar te kijken? Maar dit soort zaken weerhoudt ons er niet van om nu al te starten.”

Intervisie

Naast dat er mensen worden opgeleid, gaan de scholen hun intervisie versterken. Admiraal hoopt dat dit zal leiden tot een dieper denk-niveau zodat scholen nog meer aan elkaar gaan hebben en van elkaar leren. “We bespreken nu al allerlei zaken in de vergaderingen van de scholengroep. Dat zijn praktische kwesties, maar ook casussen rondom contact met ouders. Op dat niveau is het al, maar ik denk dat we die gesprekken nog verder kunnen verdiepen. Ik zou bijvoorbeeld ook het gesprek willen starten over het terugplaatsen van kinderen vanuit het SO of SBO. Of over een kind dat van school wil of moet wisselen. Via intervisie kunnen we dan kijken welke school het meest passend is.”

Concurrentie

De samenwerking tussen de acht scholen van de scholengroep is zo sterk dat Admiraal wel durft te zeggen dat concurrentie tussen de scholen bijna niet meer speelt. “We voelen steeds meer dat het onze kinderen zijn die allemaal op een passende plek in Schagen terecht moeten komen. We hebben hier een mooi rijk aanbod. Er zijn traditionele scholen, er is een jenaplanschool, een vrije

school, en wij als ontwikkelingsgerichte school. Het kan zijn dat een kind dat bepaald gedrag vertoont beter op z’n plek is op bijvoorbeeld een vrije school. Daar moeten we voor open staan.”

Leergemeenschap

Een deel van het plan staat nu in de steigers, en dat is de intervisie en de scholing van de gedragskundigen. Dit jaar zullen de scholen ook de rest van het team gaan meenemen in het traject. Admiraal: “De mensen bij ons op school weten elkaar wel al te vinden en kunnen bij elkaar terecht voor hulp of kijken bij elkaar. Dat hoort ook bij ons schoolconcept waar leraren net zoals de kinderen in leergemeenschappen werken, waarin iedereen iets toevoegt. Als er straks een gedragskundige binnen ons team is, wordt die leergemeenschap alleen maar rijker.”

‘We voelen steeds meer dat het onze kinderen zijn die allemaal op een passende plek in Schagen terecht moeten komen’

Terugblik 2-daagse: Koers naar inclusief onderwijs

Op 10 en 11 oktober 2024 organiseerde het samenwerkingsverband een 2-daagse met een afvaardiging van alle besturen en betrokkenen uit het onderwijsveld om verder te bouwen aan de Koers naar inclusief onderwijs aan de hand van diverse thema's en met verschillende inspirerende sprekers.

Joy Moonen nam ons mee in haar levensverhaal en drukte ons op het hart om ervaringsdeskundigheid in te zetten op scholen. Ook lichten we graag de kernboodschap van Ben van der Hilst uit: Uit onderzoek blijkt dat wanneer teams gezamenlijk de verantwoordelijkheid dragen voor de ontwikkeling van alle kinderen

in meerdere leerjaren, dit veel effectiever is dan de verantwoordelijkheid bij één leerkracht en/of OOP'er per klas. Deze aanpak heeft zelfs meer impact dan het verkleinen van klassen.

Een andere belangrijke uitkomst van de 2-daagse is dat schoolbesturen meer gaan

samenwerken in het belang van kinderen. De focus ligt op samenwerking i.p.v. concurrentie. De besturen zullen een keer gaan aansluiten bij iedere scholengroep om samen in gesprek te gaan met alle schoolleiders. Zij starten hiermee in Texel en Den Helder (t/m januari 2025). Daarna volgen de andere scholengroepen.

Richard de Winter, bestuurder Stichting Surplus, over de Meerdaagse

"Wat mij is bijgebleven van de Meerdaagse is het gelijk denken over inclusief onderwijs. Natuurlijk weten we als bestuurders onderling dat we het samen moeten doen en het ook gaan doen: inclusief onderwijs realiseren. Maar juist als het spannend wordt, op momenten dat het gaat om concrete voorbeelden, dan moeten we elkaar ook kunnen vinden. Een voorbeeld dat tijdens de Meerdaagse naar voren kwam, ging over Texelse leerlingen die naar Schagen zouden moeten voor speciaal onderwijs. Dat zou eigenlijk op Texel zelf moet kunnen of anders in Den Helder. Het is goed om te kijken of je ook daar met elkaar uit kunt komen.

Als je inclusief onderwijs wilt vormgeven in de regio zul je 'bovenbestuurlijk' moeten denken. Het is krachtig als scholen van een scholengroep, los van het bestuur waar ze bij horen, de ruimte krijgen om inclusief onderwijs vorm te geven. Wat ik ook heb meegekregen van de Meerdaagse is dat we met elkaar als bestuurders wel veel over inclusief onderwijs kunnen spreken, maar dat het moet gebeuren op de scholen. Daarom is het belangrijk om van de scholen te horen wat zij nodig hebben. Op dit moment lopen er gesprekken met alle schoolteams in ons bestuur waarin juist dat onderwerp aan bod komt. En afsluitend zou ik willen zeggen: er zijn al mooie initiatieven opgestart in de regio, laten we die in stand houden."

Inkopper

Inkoppertje

De inspectie onder vuur. Dat is natuurlijk een inkoppertje. Sommige (veel) scholen blijken niet elke vier jaar door de inspectie bezocht te worden, wat wel de bedoeling is. Is dat erg? Ja en nee. Ja, omdat ook 'goede leerlingen' aandacht verdienen; nee, omdat deze leerlingen niet dezelfde soort aandacht nodig hebben. Dat de focus van de inspectie op risicoscholen ligt, lijkt me logisch. Daar worden zo nodig hele vliegende brigades voor ingevlogen, die deze scholen van zeer zwak naar zwak of soms zelfs binnen een jaar naar goed helpen. Verrassende resultaten, al komen die soms (vaak) op het conto van 'de administratie weer op orde'.

Overigens blijkt dat laatste bij de inspectie zelf niet helemaal het geval. Gebrek aan menskracht is de voornaamste oorzaak van de achterblijvende bezoeken. Dat lossen we niet zomaar op. Wat wel kan, is meer differentiatie in de bezoeken. Een sterke school heeft niet een zelfde type bezoek nodig als een zwakke school. Een bezoek van twee inspecteurs gedurende een hele dag lijkt me voor een sterke school niet nodig. Een gesprek met de directie of het bestuur en twee klassenbezoeken door één inspecteur zou moeten volstaan om het team vervolgens via de directeur te complimenteren. Dat scholen in het algemeen beter worden als de inspectie is geweest, klopt wel. Alleen is het voor de meeste scholen voldoende om alleen aan te kondigen, dat de inspectie binnenkort langs gaat komen. Dan gaan doorgaans de alarmbellen af, laat men in veel gevallen een vooronderzoek doen door een begeleidingsdienst of oud-inspecteur en is de zaak al op orde voordat het bezoek plaatsvindt. Tel uit je (tijd)winst.

Dan nog iets over de focus van de inspectie. Basisvaardigheden en burgerschap vormen de hoofdmoot, al speelt de visie van de school gelukkig inmiddels ook een belangrijke rol. Taal, rekenen en lezen zijn al heel lang speerpunten. Toch zakken we nog altijd op de internationale ranglijsten. Waar dat onder meer aan ligt, is al in vele publicaties onderzocht. Een opmerkelijk leesonderzoek werd gedaan door Eva Naaijkens en Martin Bootsma van de Alan Turingschool in Amsterdam. Het (begrijpend) lezen op de school lag op een hoog niveau. Maar de Cito-eindtoets week daar sterk vanaf. Nadat men een korte 'Cito-training' had ingevoerd, was het verschil verdwenen. Begrijpelijke actie, maar eigenlijk zonde van de tijd. Helaas is teaching to the test op veel scholen gebruikelijk, vooral om zo van een kritische reactie van de inspectie gespeend te blijven. Het lezen is er in ieder geval niet beter van geworden.

Ruud Musman